

SUOMALAINEN NÄYTELMÄELOKUVA 100 VUOTTA

Elokvat: Vaihdokas (Teuvo Puro, 1927)
Rakkauden risti (Teuvo Tulio, 1946)
Käpy selän alla (Mikko Niskanen, 1966)

Koulukinon materiaali on tehty lukiolaisille.

JOHDATUSTA SUOMALAISEN ELOKUVAN HISTORIAAN

Onnea edelleen elinvoimaiselle kotimaiselle elokuvalle satavuotisen taipaleen johdosta!

1.
Suomalainen näytelmäelokuva täyttää tänä vuonna kunnioitettavat sata vuotta. Mutta mikä on tuo maaginen syntymähetki ja mistä oikeastaan on kyse kun puhutaan näytelmäelokuvasta? Pohtikaa yhdessä ja selvittäkää mitä tasan sata vuotta sitten oikein tapahtuikaan.

(Elokuva jaetaan yleensä näytelmäelokuvaan eli fiktion ja dokumenttelokuvaan. Näytelmäelokuvalla tarkoitetaan samaa kuin teatterielokuvalla ja kokoillan elokuvalla. Kyse on siis käsikirjoitetusta, elokuvateatteriesitystä varten tehdystä sepitteestä. Dokumenttimainen tapahtumien tallentaminen elokuvakameralla alkoi kehittyä juonelliseksi näytelmäelokuvaksi 1900-luvun alkuvuosina. Ulkomaisten elokuvien kerrontatavat olivat suomalaisille tekijöille alusta saakka tuttuja ja niitä seuraamalla suomalaista näytelmäelokuva ryhdyttiin määrätietoisesti luomaan.

Suomalaisen näytelmäelokuvan syntyhetkenä pidetään ensimmäisen näytelmäelokuvan *Salaviinanpolttajien* ensi-iltaa 29.5. 1907. Tämä "ensimmäinen kinematografinen näytelmäkappale" oli osa pitkää prosessia, eikä yhtenäistä näytelmäelokuva tuotantoa syntynyt ennen vuosia 1913-1914. Ennen itsenäistymistä Suomessa tehtiin 25 fiktioelokuva, joista yksikään ei ole säilynyt jälkipolville.)

2.
Virittäytykää suomifilmin tunnelmaan muistelemalla ensimmäistä kosketustanne suomalaiseen elokuvaan ja keskustelemalla yhdessä muistikuvistanne. Mikä oli ensimmäinen näkemänne suomalainen elokuva? Millaisia mielikuvia suomalaiseen elokuvaan muistoissanne liittyy? Mikä merkitys niillä on ollut eri elämänne vaiheissa? Liittyvätkö muistot enemmän elokuvissakäyntiin, televisioesityksiin vai videoitten katseluun? Tiivistäkää ensimmäinen kotimaiseen elokuvaan liittyvä muistonne kuvaan, runonpätkään, iskulauseeksi tai mihin tahansa itsellenne parhaiten sopivaan muotoon. Kootkaa sitten yhdessä kollaasi

näistä elokuvamuistoista. Miltä suomalainen elokuva teidän mielikuvissanne näyttää?

3.

Tutustukaa suomalaisen elokuvan historiaan ja vaiheisiin seuraavien lähteiden avulla (näitä kannattaa hyödyntää myös oppimateriaalin muissa osioissa):

http://www.sea.fi/lahikuvassa/suomalaisen_elokuvan_historia.html

- Suomalaisen elokuvan lyhyt historia Suomen elokuva-arkiston sivuilla.

<http://www.yle.fi/ikimuistoinen/historia.html>

- Ylen tiivis kotimaisen elokuvan historiapaketti.

Tiivis paketti suomalaisesta elokuvahistoriasta löytyy myös Juri Nummelinin kirjasta *Valkoinen hehku. Johdatus elokuvan historiaan*. ("Suomalainen näytelmäelokuva" s. 373-392) sekä Peter von Baghin kirjasta *Elokuvan historia* (1998, Helsinki: Otava) sivuilta 684-687.

von Bagh, Peter 2005: *Suomalaisen elokuvan uusi kultainen kirja*. Helsinki: Otava.
- Uudistettu laitos "kotimaisen elokuvan raamatusta."

Ari Honka-Hallila, Kimmo Laine, Mervi Pantti 1995: *Markan tähden. Yli sata vuotta suomalaista elokuvahistoriaan*. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Kattava johdatus suomalaisen pitkän näytelmäelokuvan historiaan, jota ei lähestytä ainoastaan elokuvien ja tekijöiden kautta vaan myös laajemmin kulttuurihistorian näkökulmasta.

Suomen kansallisfilmografia osat 1-12 (1996-). Helsinki: Edita
- Laaja teossarja, joka esittelee suomalaiset näytelmäelokuvat *Salaviinanpolttajista* alkaen. Hyvä hakuteos josta löytää monipuolisia tietoja yksittäisistä elokuvista.

Toivianen, Sakari 2007: *Sata vuotta – sata elokuvaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Juhlistaa nimensä mukaisesti suomalaisen näytelmäelokuvan merkkipuotta sekä 50-

vuotta täyttävää kotimaisen elokuvaperinnön tallentajaa, Suomen elokuva-arkistoa. Tämä elokuvahistoriamme läpileikkaus tarjoaa mielenkiintoisen katsauksen menneeseen sataan vuoteen valkokankaalle.

Muita tutustumisen arvoisia lähteitä sekä tiedon että ideoiden ja inspiraation etsimiseen:

Ari Kivimäki, Mervi Pantti ja Jari Sedergren 1999: *Kriisi, kritiikki, konsensus. Elokuva ja suomalainen yhteiskunta*. Turku: Turun yliopisto – Kulttuurihistoria.

Lumous. Maisemakuvia suomalaisen elokuvan kultakaudelta. 2000. Toimittanut Kai Vase
Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Salmi, Hannu 2002: *Kadonnut perintö. Näytelmäelokuvan synty Suomessa 1907-1916*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Salmi, Hannu 1999: *Tanssi yli historian. Tutkielmia suomalaisesta elokuvasta*. Turku: Turun yliopisto.

Uusitalo, Kari 1965: *Suomalaisen elokuvan vuosikymmenet. Johdatus kotimaisen elokuvan ja elokuva-alan historiaan 1896-1963*. Helsinki: Otava.

Uusitalo, Kari 1975: *Lavean tien sankarit. Suomalainen elokuva 1931-1939*. Helsinki: Otava.

Uusitalo, Kari 1977: *Ruutia, riitoja, rakkautta ... suomalaisen elokuvan sotavuodet 1940-1948*. Suomen elokuvasäätiö.

Uusitalo, Kari 1978: *Hei rillumarei! Suomalaisen elokuvan mimmiteollisuusvuodet 1949-1955*. Helsinki: Suomen elokuvasäätiö.

Uusitalo, Kari 1981: *Suomen Hollywood on kuollut. Kotimaisen elokuvan ahdinkovuodet*. Suomen elokuvasäätiö.

Uusitalo, Kari 2005: *Haiseeko täällä valkokangas? Tarinoita suomifilmin hilpeästä historiasta*. Helsinki: Like.

Muodostakaa pieniä ryhmiä, joissa teette suomalaisen elokuvan aikajanan sen perusteella mitä olette lähteistä saaneet selville. Poimikaa janalle kotimaisen elokuvan kannalta mielestänne oleellisia ja mielenkiintoisia tapahtumia, elokuvia ja henkilöitä.

Esitelkää aikaansaannoksenne muille ja keskustelkaa mahdollisista eroista aikajanoissanne. Oletteko ehkä nostaneet esiin eri asioita, elokuvia ja henkilöitä ja miksi näin on. Miettikää myös millä perusteilla olette nostaneet suomalaisen elokuvan historian varrelta esiin samoja asioita. Millainen kuva historiasta muodostuu omien näkemysten perusteella?

- Miettikää jokainen yksi symboli suomalaiselle elokuvalla: mikä sana, kuva, henkilö tms. kuvaa mielestänne parhaiten suomalaista elokuvaa. Käykää symbolinne yhdessä läpi siten että jokainen esittelee omansa ja myös perustelee valintansa.

4.

1930-luvulta 1960-luvun alkuun elokuva oli Suomessa yksi suosituimmista tavoista paeta arkea viihteen maailmaan. Tuona aikana suomalaisen elokuvan suunnan määräsi studiojärjestelmä, markkinoita hallitsivat suuret tuotantoyhtiöt Suomi-Filmi, Suomen Filmiteollisuus ja Fennada-Filmi.

Jakakaa luokka kolmeen ryhmää, joista jokaiselle annetaan tutustuttavaksi yksi tuotantoyhtiö. Esitelkää yhtiönne muulle luokalle ja valitkaa myös sen tuotannosta yksi elokuva, mielestänne tärkein tai edustavin, jonka esittelette tarkemmin. Studiojärjestelmän aikaa on kutsuttu ”Suomen Hollywoodiksi”. Mitä miellyhtymiä vertaus teissä herättää? Mistä luulette nimityksen johtuvan?

(Hollywoodin studiojärjestelmälle oli leimallista suurimpien yhtiöiden hallinta keskeisillä elokuvateollisuuden alueilla: tuotannossa, levityksessä ja esitystoiminnassa. Keskeistä oli myös hierarkkinen työnjako, joka tarkoitti elokuvayhtiöiden organisaation muistuttavan yritystä tai tehdasta. Suomalaisessa tuottajajohtoisessa studiojärjestelmässä

näkyivät samat piirteet, tosin pienemmässä mittakaavassa. Myös Hollywood-elokuvien klassinen elokuvakerronta oli suomalaisessakin elokuvailmaisussa vallitseva kerrontatapa.

Tuotantoyhtiöistä ja studiojärjestelmästä löytyy tietoa esimerkiksi ensimmäisen tehtävän yhteydessä mainitusta lähteistä.

Lisätietoa:

Laine, Kimmo 1999: *Pääosassa Suomen kansa. Suomi-Filmi ja suomen Filmiteollisuus kansallisen elokuvan rakentajina 1933-1939.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mäkelä, Mauno 1996: *Kerrankin hyvä kotimainen. Elokvatuottajan muistelmat.* Toimittanut Kalevi Koukkunen. Helsinki: WSOY.

Uusitalo, Kari 1994: *Kuvaus-kamera-käy! Lähikuvassa suomifilmit ja Suomi-Filmi Oy.* Helsinki: Kirjastopalvelu.

Uusitalo Kari 1999: *Risto Orko Suomi-filmin 100-vuotias suurmies.* Helsinki: WSOY.)

5.

Elokvaperinnettä keräämään! Haastatelkaa isovanhempianne tai vanhempianne suomalaisesta elokuvasta. Käyttäkää teemahaastattelun menetelmää, jolloin tiedätte mitä haluatte saada selville, mutta haastattelu etenee tilanteen ehdoilla eikä eteneminen ole lukkoon lyöty. Voitte tehdä valmiiksi kysymysrunгон teemoista jotka haluatte ottaa esille. Haastattelun voi tallentaa nauhoittamalla tai kirjoittamalla. (Lisää tietoa teemahaastattelusta esim. <http://www2.uiah.fi/projects/metodi/064.htm>) Voitte lähestyä aihetta henkilökohtaisen kokemuksen näkökulmasta: millä tavalla elokuva ja suomalaisen elokuvan suuret tähdet ovat kulkeneet haastateltavien elämässä ja sen vaiheissa mukana? Millaisia muistoja valkokankaan kuviin liittyy ja millä tavalla ne lomittuvat oman elämän muistoihin? Millaista elokuvissakäynti on ollut haastateltavan nuoruudessa? Keksikää lisää omia kysymyksiänne. Purkakaa haastattelu Kokoamalla haastatteluaineistosta raportti jonka

esittelette muille. Keskustelkaa yhdessä millaisia näkökulmia elokuvahistoriaan henkilökohtaisten muistojen kautta avautuu. Kokeilkaa pystyttkö hahmottamaan haastatteluraporttinne yhdistämällä suomalaista elokuvakulttuuria eri vuosikymmeninä.

6. Suunnitelkaa 100-vuotista suomalaista näytelmäelokuvaa juhlistava juliste. Tekniikka on vapaa, voitte käyttää kuvankäsittelyohjelmia tai vaikka liimaa ja paperia, mutta pyrkikää joka tapauksessa luomaan juliste joka visuaaliselta ilmeeltään muistuttaa omaa mielikuvaanne suomalaisen elokuvan kuvamaailmasta.

7. Museotoiminnassa elokuvan historia on valitettavan usein jäänyt paitsioon, elokuvahistoria kuitenkin ansaitsisi enemmänkin museoita. **Suunnitelkaa ryhmissä suomalaisen elokuvan museo. Kerätkää ensin ylös kokemuksianne muista museoista ja niiden näyttelyistä ja pohtikaa miten niiden toimintatavat sopisivat elokuvamuseoon ja mitä uusia tapoja pitäisi kehittää. Millaiset tilat tällainen tila vaatisi. Tehkää myös näyttelysuunnitelma suomalaista elokuvaa esittelevää näyttelyä varten. Käyttäkää mielikuvitustanne ja miettikää vaihtoehtoisia tapoja järjestää museonäyttely. Nyt ei tarvitse miettiä budjettia!**

Jos mahdollista voitte myös järjestää vierailun Suomen Elokuva-Arkiston Elävän kuvan museoon (http://www.sea.fi/lahikuvassa/elavan_kuvan_museo.html) ja pohtia miten sitä voisi kehittää.

Voitte hakea inspiraatiota ja ideoita myös Ranskan elokuva-arkiston elokuvamuseon www-sivuilta: <http://www.cinematheque.fr/fr/nosactivites/expositions-cinema/exposition-permanente.html>

tai seuraavista kirjoista:
Mannoni, Laurent 2006: *Histoire de la Cinémathèque française*. Gallimard.

Musee du Cinema. 1984. *Cinémathèque française*.

Tutustu myös näihin elokuvamuseoihin:

Museum of moving image:
<http://www.movingimage.us/site/site.php>

Deutsche Kinemathek – Museum für Film und Fernsehen (Film museum Berlin):
<http://www.filmuseum-berlin.de/>

Film museum Berlin. The Exhibition. 2000. Nicolai.

8. Tutustukaa Peter von Baghin kirjaan *Drifting Shadows. A Guide to Finnish Cinema* (2000, Helsinki:Otava. Ilmestynyt myös saksaksi: *Licht und Schatten* ja ranskaksi: *Nuages dans le Paradis*), joka on ulkomaalaisille suunnattu johdatus suomalaisen elokuvan taikamaailmaan. Pohtikaa sitten millaisen kuvan kirja antaa suomalaisesta elokuvasta ja onko se mielestänne oikea? arvioikaa myös kirjan kuvia ja ulkoasua tästä näkökulmasta. Millä perusteella kirjan nimi ja kansikuva on valittu ja mitä niillä halutaan viestiä? (Sekä nimi että kansikuva viittaavat Aki Kaurismäkeen, joka on tunnetuin suomalainen elokuvaohjaaja ulkomailla.) Kirjan takakansitekstin mukaan katsomalla suomalaisia elokuvia oppii paljon suomalaisesta luonteesta ja identiteetistä: ”Finnish films are largely unknown internationally, but are they also of little worth? Hardly, as after having viewed but a few of them, the visitor to Finland will already know a great deal about Finns, their society and the basic popular tenor of things. A better and more concise introduction to the Finnish character and identity would be difficult to find.”

Pitääkö tämä mielestänne paikkansa?

- **Suunnitelkaa ryhmissä teos, jollaisella haluaisitte itse esitellä suomalaista valkokangasmagiaa ulkomaalaiselle ystävällemme.**

VAIHDOKAS (Borbytt, 1927)

"Vaihdokkaassa tiivistyy koko kotimaisen elokuvan satavuotinen historia." Kiteyttää suomalaisen elokuvan historiasta paljon kirjoittanut Turun yliopiston kulttuurihistorian professori Hannu Salmi.

Vaihdokas kertoo tarinaa suomalaisen elokuvan varhaisvaiheista ja mykkäkaudesta. Sen valmistumisen aikaan elokuvakerronta ja kansallinen elokuva ovat alkaneet jo hahmottua ja näytelmäelokuviakin oli tehty jo kahden vuosikymmenen ajan

Vaihdokkaan kautta päästään siten tutustumaan suomalaisen elokuvan kehittymiseen ja mykkäelokuvan keinoihin. *Vaihdokas* on ohjaaja Teuvo Puron viimeinen elokuvaohjaus ja se perustui Selma Anttilan samannimiseen draamaan. Tuotantoyhtiö Suomi-Filmi Oy kuvasi elokuvaa "ensimmäiseksi elokuvanäytelmäksi, jossa tehtävän vaikeuksista täysin tietoisina on laajennettu kotimaisen elokuvan aihepiiriä vakavalla salonkinäytelmällä."

1. Selvittäkää elokuvan taustoja: millaisissa oloissa se syntyi, millaisen vastaanoton se sai keitä olivat tekijät jne. Pohtikaa samalla millaista elokuvanteko ja elokuvakulttuuri oli mykällä kaudella.

(Hyviä lähteitä ovat mm. *Suomen kansallisfilmografia osa 1. Vuosien 1907-1935 suomalaiset kokoillan elokuvat*.

Helsinki: Edita. 1996.

Hannu Salmen lyhyt kirjoitus *Vaihdokkaasta*:

http://www.suomalaiseneelokuvanfestivaali.fi/site/index.php?option=com_content&task=view&id=40&Itemid=54

Perustietoja elokuvasta Internet Movie Databasesessa:

<http://www.imdb.com/title/tt0140670/combined>

Kuvia *Vaihdokkaasta*:

<http://elonet.fi/title/ek2i/n/kuvat0>

2.

Vaihdokkaan ohjaaja Teuvo Puro (1884-1956) on merkittävä mies suomalaisen elokuvan alkutaipaleella. Hän on ollut tärkeä osa elokuvahistoriaamme jo ensimmäisestä suomalaisesta näytelmäelokuvasta *Salaviinanpolttajat* (1907) lähtien. Mykän elokuvan kaudella hän vaikutti koko näytelmäelokuvamme käynnistäjänä. Hän on osallistunut suomalaisen elokuvan kehitykseen sekä näyttelijänä, tuottajana ja ohjaajana ja oli hän myös Suomen Kansallisteatterin pitkäaikainen näyttelijä ja ohjaaja.

Tutustukaa tähän suomalaisen elokuvan uranuurtajaan ja laatikaa hänen pienoiselämäkertansa. Voitte myös kirjoittaa "omaelämäkerran", jossa omaksutte Puron roolin ja pyritte katsomaan suomalaisen elokuvan alkutaipaletta ja elokuvantekijän arkea yksilön näkövinkkelistä.

(Suomen kansallisfilmografian osassa 1 oleva Sakari Toivianen artikkeli Teuvo Puro elokuvaohjaajan on hyvä tiivistelmä Puron urasta ja elämästä

Myös Internetistä löytyy elämäkertatietoja: http://fi.wikipedia.org/wiki/Teuvo_Puro)

3.

Pohtikaa elokuvan aikalaisvastaanottoa draaman keinoin: rakentakaa ryhmissä tilanteita joissa olette menossa katsomaan *Vaihdokasta* sen ensi-iltaan 13.11.1927 aikansa hienoimpaan elokuvateatteri Kino-Palatsiin Helsinkiin. Miettikää jokainen ensiksi itsellenne roolit ja improvisoikaa niiden pohjalta. Rakentakaa vielä tilanne jossa keskustellette elokuvasta kahvilassa. Voitte hankkia tietoa aikakauden elokuvakulttuurista ja elokuvissakäynnistä ja pohtikaa miten olisitte aikalaisina suhtautuneet elokuvaan. Voitte miettiä miten aikalaiskatsoja olisi verrannut sitä muihin huvituksiin ja taidenautintoihin ja suhtauduttiinko elokuvaan tuolloin ylipäättään taiteena. Pohtikaa myös elokuvan vastaanottoa nimenomaan kotimaisena filminä, millä tavalla sitä olisi verrattu ulkomaiseen?

(Aikansa kirjallisuusmuoti, intohimoinen avioliittoromaani heijastuu elokuvan aihevalinnassa. Vuoden 1927 ensi-iltojen joukossa *Vaihdokas* oli keskitason yleisömenestys.

Lehtiarvosteluissa todettiin seuraavaa: ”*Vaihdokkaassa* on ympäristö toinen kuin ennen; nyt ei liikuta maalaisrahvaan parissa, vaan suuren tehdasyhdyskunnan valtapiireissä. Milloinkaan ennen ei suomalainen elokuva ole tarjonnut niin tiivistettyä ja loogillisesti jatkuvaa toimintaa kuin *Vaihdokas*. Kaikki aiheettomat maisemakuvat ja pikkunäppäret detaljit on karsittu ja niinpä onkin *Vaihdokkaaseen* saatu kiteytettyä (...) draamallista voimaa ja pontta. (...)

Lyhyesti sanoen: *Vaihdokas* merkitsee huomattavaa askelta kotimaisessa filmituotannossamme joskaan ei ole puuttellisuuksista vapaa. se ennustaa uutta ajanjaksoa. (Viikko Sanomat 12.11.1927 n:o45)

”*Vaihdokkaalla* on paremmat mahdollisuudet ulkomaillakin kuin millään muulla Suomi-Filmin aikaisemmalla tuotteella. Lukuisien täällä esitettyjen ulkomaalaisten elokuvien tasalle se ei nouse, mutta suuret ulkomaalaisetkin nimet ovat täällä esiintyneet paljon huonommalla tavalla.” (Iltalehti 16.11.1927 N:o266)

Ssd:n (12.11.1927) arvostelija arvelee elokuvan saavan huomattavan yleisömenestyksen, ”sillä se puoltaa paikkaansa monen tyhjänpäiväisen ja sisällöltään mahdottoman amerikkalaisen filmin rinnalla.”

Kannattaa kiinnittää huomiota erityisesti siihen että monet aikalaiskriitikot huomioivat elokuvan poikkeavan aikaisemmista kansankuvauksista ja liian romanttisista pidetyistä maalaiselokuvista, joiden eräs arvostelija jopa arvelee vaativan ”elokuvataiteelta pitkällisempää kehitystä.” ”Ensimmäinen yritys kotimaisen porvarillisen elokuvan luomiseksi” nykyaikaisuudessaan saa näin ollen paljon kiitosta. Kansallispuvut, ränsistyneet torpat ja maisemakuvat koettiin jo vanhentuneina ja henkilöhahmoin ja toimintaan sekä jännitykseen keskittymistä kiitellään.

”Nyt esitettävä filmi on puhtaasti filmitekniilliseltä kannalta onnistunut. Filmaus on suoritettu Kymin- ja Kuusankosken tehtailla sekä sisäkuvat on otettu Suomi-Filmin huoneistossa Helsingissä. Koskimaisema on osattu valokuvata oikein, nimittäin siten, että pienetkin ryöpyt vaikuttavat voimakkailta.” (Karjala 13.11.1927 N:o 309)

”(...) Tähänastisten kotimaisten filmien parhaimmistoa. sen toiminta on vauhdikasta ja juoni jännittävämpi kuin aikaisemmissa kotimaisissa filmeissä.” (TS 15.11.1927) ”Hyvä yhteistyö, valokuvaus, harvinaisen onnistuneet sisäkuvat ja Teuvo Puron erinomainen ohjaus tekevät sen, että *Vaihdokas* voi huoletta kilpailla ulkomaisten elokuvatuotteiden kanssa. Ihmetellä täytyy, että suomalainen elokuvataide on niin nopeasti kehittynyt sellaiselle korkealle tasolle jolla *Vaihdokas* on. Suomi-Filmiä on vilpittömästi onniteltava tästä uudesta saavutuksesta” (HS 13.11.1927)

Suomalainen mykkäelokuva

1. **Kirjatkaa ylös *Vaihdokkaasta* tekemienne havaintojen perusteella mykkäelokuvalle tyypillisiä keinoja. Kiinnittäkää huomiota kuvakulmiin ja kokoihin, leikkaukseen, kuvauspaikkoihin, väliteksteihin, kerronnan rakenteeseen ja sujuvuuteen sekä ryhtiin. Miettikää yhdessä mitä muita mykkäelokuvia, kotimaisia tai ulkomaisia, olette nähneet ja verratkaa *Vaihdokasta* ja sen käyttämää elokuvailmaisua niihin. Kirjoittakaa näiden pohjalta opas mykkäelokuvan tekijälle.**

Lähteitä:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Mykk%C3%A4elokuva>

- Mykkäelokuva Wikipediassa

Nummelin, Juri 2005: Osiot ”Varhainen elokuva” ja ”Mykkäelokuva” teoksessa *Valkoinen hehku. Johdatus elokuvan historiaan*. Tampere: Vastapaino.

Uusitalo, Kari 1972: *Eläviksi syntyneet kuvat. Suomalaisen elokuvan mykät vuodet 1896-1930*. Helsinki: Otava

Maskula, Tapani 1995: "Turkulaisia eläviä kuvia. Eino Näre muistelee". Teoksessa *Elokuvahistorian lukukirja*. Toimittanut Hannu Salmi.

- Elokvateatterin vahtimestarin ja koneenkäyttäjän haastatteluun perustuva artikkeli, joka valaisee mm. suomalaista mykkäkauden katsomiskulttuuria.

2.

Miten mykkäelokuvassa näytellään? Keskustelkaa näyttelemisestä *Vaihdokkaassa* ja muissa mykkäelokuvissa. Mihin näyttelijän ilmaisu perustuu? millaisia keinoja käytetään ja millaisen vaikutelman ne luovat? Miten näyttelytyyli eroaa nykyelokuvasta? mitä mieltä itse olette "mykistä näyttelijöistä"?

Näin teatterineuvos ja *Vaihdokkaan* ohjaaja Teuvo Puro itse kommentoi 50-luvulla: "Nykyään muuten vaaditaan filminäyttelijältä paljon vähemmän kuin mykän kuvan aikaan. Silloin tarvittiin mimiikkiä, joka korvasi äänen ja suurimman osan tekstistä – tekstiä fantiseerattiin vain tarpeen vaatiessa kuvauksen aikana todemman vaikutuksen aikaansaamiseksi." (Teuvo Puro haastelee KL 6/55)

- Tutustukaa myös seuraaviin aikalaisarvosteluihin: mitä näyttelijäntyössä arvostettiin ja mitä ei? Verratkaa arvioita nykyelokuvien arvioihin ja pohtikaa miten hyvän näyttelemisen kriteerit ovat muuttuneet, vai ovatko ne?

"Silloin tällöin teatteriohjaaja Puro saa ylivedon filmiohjaajasta, mutta tällaiset teatraalisuuteen viittaavat kohtaukset ovat kuitenkin verrattain harvoja. Sen sijaan olisi miltei toivonut, että filmi vieläkin enemmän olisi vapautunut näytelmän ulkonaisista puitteista."

"Herkkä ja kaunis Orvokki on Birgit Hästeskossa saanut ihastuttavan tulkitsijattaren. Vaikkakin ensikertalainen, liikehtii hän vapaasti ja luontevasti kameran edessä – hän ei pelaa teatteria vaan filmaa.

Nuori Kansallisteatterin näyttelijä Ilmari Unho ei ole mikään kaavamainen filmisankarityyppi ja siksipä hän voikin löytää niin mainiot ilmaisukeinot elämän murjoman vaihdokkaan ailahteleville mielialoille, tuliselle luonteelle ja häilymiselle hyvän ja pahan välillä. Herra Unho antaa oivan näytteen harvinaisesta rohkeudesta hypätessään korkealta sillalta mahtavan Kuusankosken pyörteisiin – kohtaus, joka esim. Amerikassa olisi järjestetty "trikin" avulla, mutta täällä suoritettiin luonnossa." (Viikko Sanomat 12.11.1927 n:o45)

"Kotimainen elokuvateollisuus työskentelee tilapäisin näyttelijävoimin ja tämä antaa kaikille kotimaisille elokuville tilapäistyön leiman. Siitä ei ole vapaa *Vaihdokaskaan*, jonka näyttelijöistä vain Mimmi Lähteenoja ja jossain määrin Sven Relander omasivat elokuvanäyttelijän tekniikkaa. Muissa näyttelijöissä on liian paljon teatteria tai kerrassaan avuttomuutta. (Kansan lehti 14.11 1927)

"(...)Teuvo Puro on ohjaustyössään onnistunut. Samaa tunnustusta ei kuitenkaan täysin voida antaa näyttelijöille. On kyllä totta että *Vaihdokas* näyttelijätaitteenkin kannalta merkitsee edistystä, suurempi varmuus ja tottumus esiintymisessä on ilmeinen. Mutta juuri elokuvanäyttelijän erikoiset ominaisuudet, luonnehtimiskyky ilman karrikointia, harkittu muttei liioiteltu ilmeikkyyys ja elehtiminen puuttuvat. Parhaiten ovat onnistuneet ne jotka eivät niin paljon näyttele kuin ovat luonnollisia. Sven Relander on siten luonut tehtaanohtajasta hahmon, joka on ilmeisesti liian karrikoitu ulkonaisilla keinoilla, mutta ei vakuuttava, kun sitä vastoin Helmi Lindelöf hänen vaimonaan luonnollisuudessaan paljon vaikuttavammin saa ilmi tarkoitetut tunteet. Tärkein osa on Ilmari Unholla, joka köyhäinkodin kasvatista, nykyisestä tehtaankonttoristista piirtää monessa kohdin sattuvan kuvan vaikuttaen paikoitellen kuitenkin pingoiteltulta Hänen rakastettunaan on Birgit Hästesko sangen luonteva: hän tulee varmasti menestymään tämän vaativan taiteen alalla. (Iltalehti 16.11.1927 N:o266)

(Mykkien elokuvien näyttelijätyötä pohdittaessa kannattaa kiinnittää huomiota suomalaisen elokuvan yhteyttä teatteriin.

Pitkän näytelmäelokuvan kehitys liittyi kiinteästi teatteriin, mutta suomalaisessa elokuvassa yhteys oli harvinaisen vahva. Teatteriharrastus oli vuosisadan vaihteen Suomessa vireää ja elokuvatkin olivat lähellä seuranäyttämöiden maailmaa. Elokuvantekijätkin olivat usein kosketuksissa teatterimaailmaan.)

RAKKAUDEN RISTI (Kärlekens kors, 1946)

Suuret tuotantoyhtiöt hallitsivat 1940-luvun elokuvakenttää ja tuolloin elettiin suomalaisen elokuvan kultakautta. Suuryhtiöillä oli oma linjansa, jonka mukaisia elokuvia ne tuottivat, välillä kuin liukuhihnalta. Itsenäiseksi tuottajaksi syntyneen Teuvo Tulion *Rakkauden risti* syntyi kuitenkin suurstudioiden ulkopuolella ja siten myös poikkeaa niiden linjasta. Se on hyvä esimerkki suomalaisen elokuvan kultakauden myrskyvästä melodraamasta ja yhtiöistä irrallisesta tuotannosta.

Teuvo Tulio

”Tulio on omalaatuinen ilmestys elokuvaohjaajiemme joukossa. Hän pystyisi epäilemättä tekemään myös taiteellisesti täysipainoisen filmin, jos hänellä olisi siihen kunnan tarpeet ja hän karsisi pois pyrkimyksen keskitason yleisön maun palvontaan.” Toteaa O.V – hl. Ammulehden arvostelussaan *Rakkauden rististä* 3.3.1946

1.

Teuvo Tulio on suomalaisen elokuvahistorian mielenkiintoisimpia ohjaajapersoonallisuuksia, jonka tuotanto lähes kokonaisuudessaan edustaa puhdasta melodraamaa. **Onko tämä omaperäisen tuotannon luonut mies ja hänen elokuvansa teille ennestään tuttuja? Kertokaa muillekin mitä hänestä mahdollisesti tiedätte ja tutustukaa sitten**

tarkemmin Teuvo Tulion persoonaan ja elokuvaan.

Alkuun pääsette näiden avulla:

<http://www.sea.fi/esitykset/syksy96/tulio.html>
<http://www.sea.fi/esitykset/syksy2002/tulio90v.html>

<http://www.yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php?id=305>

- Tiiviitä esittelyjä Tulion elämästä ja elokuvista

<http://www.sea.fi/teuvo/>

<http://www.taidemuseo.fi/suomi/tennispalatsi/isat/3.2tuliobiofilmo.html>

-Teuvo Tulion bio-/filmografioita

Intohimon vallassa. Teuvo Tulion kuvamaailma. Toimittaneet. Markku Marttila, Juha Seitajärvi, Lauri Tykkyläinen, Kai Vase. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tulio. Levottoman veren antologia 2002. Toimittanut Sakari Toiviainen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Rakkauden rististä voi lukea enemmän Suomen Kansallisfilmografiasta osasta 3.

2.

Teuvo Tulion suuria tunteita täynnä olevia elokuvia määrittää luontevoimmin melodraaman lajityyppi. **Mutta mikä on melodraama, miten se eroaa vaikkapa draamasta? Mitä ajattelette kun johonkin elokuvaan lyödään melodraaman leima, herättääkö nimitys positiivisia vai negatiivisia mielleyhtymiä? Laatikaa oma määritelmänsä melodraamalle.**

(elokuvamelodraaman juuret ovat teatterissa ja kirjallisuudessa sekä erityisesti oopperassa, mistä kertoo jo sanan alkuperäinen merkitys melos (musiikki) + draama. Sen kasvualustaa on ranskan vallankumouksen jälkeinen perinteiset arvot ja instituutiot kyseenalaistava ilmapiiri. Melodraamasta tuli 1800-luvun mittaan moraalien jäsentämisen ja määrittelyn väline. Hollywoodin unelmatehtaassa melodraama oli 1940-1950-lukujen suosituimpia genrejä ja onhan kaikkien aikojen menestyneimpiin elokuvaan kuuluva legendaarinen *Tuulen Viemää* puhdasverinen melodraama.

Teuvo Tuliolle tyypillinen ”melodramaattinen mielikuvituksen” tunnusmerkkejä on kärjistää ristiriidat ja erilaiset suhteet, kuten luokkaerot jyrkiksi vastakohtiksi.

Teuvo Tulion suhteesta melodraamaan voi lukea enemmän kirjasta *Tulio. Levottoman veren antologia.*)

- **Miettikää mitä melodraamoja olette nähneet ja valitkaa niistä yksi jonka haluatte esitellä muille. Kertokaa esittelyssänne mikä tekee valitsemastanne elokuvasta melodraaman ja miksi juuri se on jäänyt erityisesti mieleenne.**

- **Eritelkää elokuvasta *Rakkauden risti* melodraaman tunnusmerkkejä. Mikä tekee siitä juuri melodraaman ja miksi se ei ole esimerkiksi draama tai trilleri?**

(Melodraaman merkkejä ovat mm. joko tai-asetelmat, vastakkainasettelut, kärjistyksen, elämää suuremmat tunteet sekä tuhoon tuomitun, roihuavan rakkauden teemat. Jo alkutekstien aikana myrskyävä meri virittää katsojan melodraaman tunnelmiin. Oppilaat voivat pohtia miten elokuvassa rakennetaan melodraamalle tyypillisiä elementtejä, esimerkiksi luomalla vastakkainasettelua puhtaan luonnollisen maaseudun ja vaarallisen paheellisen kaupungin välille.)

- **Millaisia avainkuvia, johtoteemoja ja symboleja löydätte elokuvasta? Mitä niillä kerrotaan?**

(*Rakkauden ristin* päähenkilö on Tulion monessa elokuvassa keskipisteessä oleva langennut nainen, jonka viattomuus tuhoutuu hänen joutuessaan miesten maailmaan. Miehisen maailman kuvallisia symboleja ovat majakka ja kaupunki kun taas naisen olemusta symboloivat luontokuvat. Tulio käytti elokuvissaan paljon luontosymboliikkaa, jota *Rakkauden ristissä* edustavat myrskyävä meri ja ukkonen. Elokuvan nimikkomaalaus on myös keskeinen symboli, joka tuo esiin viattoman naisuhrin tematiikan. Samantyylinen kuvakieli ja teemat toistuivat monissa hänen elokuvissaan.)

Lisää melodraamasta:

Toiviainen, Sakari 1992: *Suurinta elämässä - elokuvamelodraaman kulta-aika*. Helsinki: VAPK-kustannus.

***Rakkauden risti* kriitikkojen silmin**

3. **Mikä merkitys elokuvakritiikillä oli 1940-luvulla, entä nykyään? Keskustelkaa millä tavalla itse suhtaudutte arvosteluihin, luetteko niitä ylipäätään ja vaikuttavatko ne mielipiteeseenne elokuvasta. Ryhtykää elokuvakritikoiksi ja eläytykää 1940-luvun elokuva-arvostelijan osaan: olette Helsingin sanomien kriitikkona käyneet katsomassa *Rakkauden Ristin* sen ensi-illassa 8.3.1946 tai Savon Sanomien toimittajana Kuvakukossa Kuopiossa 17.3.1946 ja tehtävänänne on kirjoittaa siitä arvio lehteen. Miettikää mihin asioihin aikalaiskriitikko saattaisi erityisesti kiinnittää huomiota.**

(Elokuvajournalismi toimi alkuaikoinaan tuotantoyhtiöiden markkinoinnin edistäjänä. Varsinainen elokuvalehdistö ja kriittisempi elokuvasta kirjoittaminen kehittyi 1920-luvulla. 1930-luvulla lehtiin alettiin palkata elokuvaan erikoistuneita, tunnustettavia kriitikoita. Elokuvajournalismi vakiintui Suomessa vasta 1950-luvun alussa, jolloin myös sen kriittisyyttä ja sitoutumattomuutta alettiin arvostaa. 60- ja 70-lukujen kuluessa elokuvajournalismi joutui jälleen mukaan markkinointijulkisuuteen.

Oppilaat voivat tehtävän tehtyään tutustua aitoihin aikalaisarvioihin ja analysoida niitä sekä mieltä miten heidän omat arvionsa poikkeavat niistä ja mistä erot johtuvat.

Suomen sosiaalidemokraatti 14.3. 1946: ”Rakkauden risti. Epäaitoa filmitaidetta” On suorastaan säälä ajatella, että Tulion kaltainen elokuvakäyvä on henkiseltä kehitykseltään niin keskinkertaisella tasolla kuin hän tuloksista päätellen ilmeisesti on. Jos mitään positiivista muutosta ei tule yllättäen tapahtumaan niin ilman muuta voidaan sanoa, ettei hän tule viemään suomalaista filmitaidetta eteenpäin missään rakentavassa mielessä. Eräänä teknillisen

taituriuden suunnannäyttäjänä hänen merkityksensä kylläkin on huomattava, mutta kun siihen yhdistyy niin suuri määrä puolivillaisuutta ja mauttomuuteen asti menevää tyyliä, vähenee sekin arvo huomattavasti. Ei edes Tulion tuttu vanha puolustus, etteivät hyvät filmit kannata, pidä enää paikkaansa, niin monia päinvastaisia todistuksiaakin on.

Tulio ei piittaa psykologisesta johdonmukaisuudesta tai tapahtumien luontevasta loogisuudesta, hänelle riittää kun hän voi ripotella sinne tänne filmiinsä alastomia tai puolialastomia tyttösiä ja muutamia kristuksenkuvia hyvässä yhteisymmärryksessä keskenään, jopa niinkin, että puolialaston naikkonen roikkuu ristillä. (Miten kaamea maalaus muuten!) Kun se vain kelpaa kansalle, riittää se Tuliollekin. taiteelle ja älyllisyydelle hän viittaa kintaalla.

Hänen uusin saavutuksensa *Rakkauden risti* on aiheeltaan pilkulleen samanlainen kuin edellinenkin, langennut maalaiskaunotar jne. Jos sillä on olevinaan jotain yhtäläisyyksiä Pushkinin *Postimestarista* aikoinaan tehdyn elokuvan kanssa, niin se vain osoittaa, millaista soppaa syntyy, kun taiteellinen maku ja tyyli puuttuu. Kuvauksellisia ansioita ei kuitenkaan tältä elokuvalta voi kukaan kiistää. Meri ja kalaverkot ovat jälleen kiitollisia maalauksellisia taustoja – sisäkuuvissakin. Ja valaistusefektejä käytetään ihailtavan taidokkaasti henkilöitäkin kuvattaessa. Varsinkin Oscar Tengströmin hupsu vanhus on loisteliaasti kuvattu ja samalla myös hyvin näytelty. Kaunista jälkeä on myöskin tehty Regina Linnanheimoa kuvattaessa. Alusvaatteitaan näyttävät naiset on myös filmattu herkkullisesti – jollei suorastaan herkutellen. Ville Salminen on hyvin houkutteleva viettelijä, mutta ah miten vajaamittainen muuten! Rauli Tuomi on taasen niin tunteikas kilttinä rakastajana kuin pikkutyöt toivoa voivat, mutta maalarina hän on totisesti keho. Mitä lausuttuun tekstiin tulee, niin asettaisin etusijalle papukaijan suusta lähteneet höpötykset. Muu teksti on siksi avutonta. Vaikuttaa siltä, kuin se olisi jäljestäpäin välttämättömänä pahana liitetty mukaan, kun filmissä nykyisin on tapana puhuakin – huono tapa muuten. Uusien tuulien ansioksi lienee laskettava venäjänkielinen kapakkalaulu – hyvä suoritus sinänsä – vai lieneekö se ollut Pushkinin

kunniaksi, jotta jotain alkuperäistäkin olisi joukossa.

Tulio saavuttaa aina elokuvillaan sen, mihin pyrkiikin – ehdottoman kassamenestyksen. Siinä Suhteessa voimme häntä jälleen onnitella. (T.A.)

Saka 8.3.1946:

Elokvatetteri Sammossa on tällä viikolla tungosta. Siellä pyörii nimittäin Teuvo Tulion uutuus *Rakkauden risti*.

Sanottakoon tämän elokuvan puutteista mitä hyvänsä, on tunnustettava että se tavoittaa tärkeimmän kaikista, se on nimittäin filmiä, mitä viimeaikaiset suomalaiset uutuudet valitettavasti perin vähän ovat. Eräitä liioitteluja ja mauttomuuksia lukuun ottamatta Pushkinin kertomuksen mukaan vapaasti käsitelty vanha ja kulunut, mutta jatkuvasti uusi aihe on melko onnistuneesti saanut filmiasun. Alkuperäiskertomuksen saksalainen laitos, jonka useimmat elokuvissakävijät varmaankin muistavat, on ollut ohjaajan tukena ja kenties auttanut lopputulokseen pääsemisessä.

Elokvassa nuori, kokematon majakanvartijan tytär karkaa isänsä luota suurkaupunkiin varakkaan konsulin kanssa, joutuu vietelleyksi ja lopulta tuhoon. Regina Linnanheimo näyttelä vapautuneesti ja Ville Salminen on jo aikaisemmin osoittanut kyntensä ”pahana miehenä”. Majakanvartijana Oscar Tengström luo muistiinmerkittävän tyypin ja Rauli Tuomi naivina rakastajana on riittävän haaveellinen.

Taiteen maailma 3-4/46:

”Tukistusta Tuliolle”

Rakkauden rististä Tulio tarvitsee totista tukistusta. Vaikuttaa aivan siltä kuin hän olisi tietien tahtoen tehnyt sen sellaiseksi kuin se on – karkeaksi jäljennökseksi edellisestä työstään ”Sellaisena kuin sinä minut halusit”. Se on keitetty kokoon suunnilleen samoista aineksista ja saman reseptin mukaan, mutta siitä puuttuu se oikea kosketus, joka tekisi sen taiteilijan työksi. Siinä on – luvalla sanoen- selvä kaupallinen sivumaku. Tulio tietää, mikä menee yleisöön, ja hän uhraa siekailematta sille alttarille. Tuliolle ei olisi haitaksi, vaikka nyt laskisikin väärin ja ottaisi sitten opikseen. Meillä ei ole varaa antaa Tulion, ainoan täysiverisen filmimiehemme, aleta kutsumuksessaan. Päinvastoin, hänet

pitäisi vihdoon saada hereille. avoimeksi elämälle kokonaisuudessaan eikä vain sen erälle ilmiöille. hän on liian yksipuolisesti harrastanut kadun kukkasia ja kaikkea sitä, mikä rikkaruohojen yllä parveilee. (Paula Talaskivi)

US 10.3.1946:

(..)Kukaan meidän elokuvaohjaajistamme ei luo niin puhdasta, ekspressiivistä, osumavarmaa filmiä kuin Tulio. Hänen kuvatehonsa on riemastuttavan voimakasta. Hän tuottaa ytimekästä, tiivistettyä ja tunnelmaltaan suggestiivista filmitaidetta. Hänen filmeissään on visuellia melikuvitusta, kuvakielen nasevuutta, sulavasti liukuvaa rytmiä. hänen tapansa kertoa on mestarillista. Mutta kertomuksen aihe on pöyristyttävä. Ei siksi, että hänen kameransa hekumoi tyttöboksien irvokkaissa tunnelmissa, vaan siksi, että hän ei kerro asioita reilussa mielessä. *Rakkauden ristinkin* käsikirjoitus on teknillisesti hyvä, mutta psykologisesti, ihmiskuvauksen johdonmukaisuuden kannalta kehnoita laatua, epäaitoa, valheellista. (...)

Regina Linnanheimo on vihdoon taas saanut ohjaajan, joka häntä ymmärtää. Naiivina majakkatyttönä Regina tosin ei ole luonnollinen, mutta sitten hänen kypsät ilmeikkäät kasvonsa ja tumma äänensä viehättävät. Hän on kaikista filminäyttelijätärästämme eniten photogénique, ja nyt Tulio esittää hänet pehmeissä, hartaisissa lähikuvissa ihmeteltävän kauniina. Kasvojen herkkyyys, suurten silmien ihana kirkkaus, koko hänen sensuelli charminsa tehoaa varmemmin kuin koskaan. Oscar Tengströn majakanvartijana koristeellisen ahavoituneine ukonnaamoineen on vakuuttava ja omalaatuinen, etenkin höperönä hihittäessään papukaija olkapäillään. Rauli Tuomi saavuttaa mainion voiton nuorena taiteilijana, hänessä on harrasta vakavuutta, lämpöä, raikkautta. Kas siinä elokuvamme totisin, herkin, lyyrillisin nuorimies. (T.T.)

Savon sanomat 21.3.1946:

Kun elokuva *Sellaisena kuin sinä minut halusit* lähti kierrokselleen kiintyi huomio ohjaaja Teuvo Tulion tavallisuudesta poikkeavan rohkeaan käsittelyyn ja hänen

filmaattisiin kykyihinsä. Nyt on sama ohjaaja tuonut toisen filminsä *Rakkauden ristin*, jota voi sanoa saman esittämiseksi toisin sanoin. Sitä paitsi *Rakkauden risti* on huomattavasti heikompi edeltäjäänsä sen realismi on paikoin suorastaan törkeää ja eräät kohtaukset kuten isän neuvot naimisiin menevälle tyttärelleen inhottavia. Ei olisi vahinko vaikei *Rakkauden ristiä* olisi filmattukaan.

Näyttelijäsuoritukset elokuvassa ovat parhainta mahdollista Regina Linnanheimon, Ville Salmisen ja Rauli Tuomen ansiosta. (K.M.)

Rakkauden ristin ilmestymisen aikaan suomalaisen elokuvan tilasta kirjoitettiin mm. näin:

"On paljon puhuttu ja kirjoitettu suomalaisen elokuvan lapsenkengistä, eikä aivan syyttä sillä jälleen on saatu varmuus siitä, ettei suomalainen elokuva pysty aikaansaamaan kuin korkeintaan "halpaa rakkautta" koskevia filmejä. Allekirjoittanut ei kuitenkaan sanoisi, että suomalainen elokuva olisi lapsenkengissä (pienet kengät alkavat ajanmittaan puristaa), vaan se on alun perin joutunut suureen saappaaseen, josta se ei valon puutteessa ole päässyt nousemaan, vaan temmeltää edelleen saappaan pohjalla. Suomessa pitäisi olla parhaillaan raaka-filmistä puutetta, mutta niin ei näytä asian laita olevan, koska *Rakkauden risti* ja *Houkutuslintukin* ovat päässeet markkinoille. Onhan kyllä totta, että tuollaisistakin filmeistä olisi opittavaa, mutta luulisin niitä nähdyn jo tarpeeksi ja luulisipa suomen historiassakin löytyvän tarpeeksi hyviä ja opettavaisia aiheita. Sitä paitsi sellaisena kuin sinä minut halusit- tyyppejä näkee muutenkin ja ilman maksua, jos vain tarpeeksi tarkkaan seurailee ihmisiä iltamyöhäisillä retkillä, ja varsinkin nyt kevään tullessa ja lumen sulattua. Siis tehtäköön meilläkin kerran filmi, josta puuttuvat tykötulevaisen näköiset ja tupakkaa polttelevat naaraat. (AL 10.3.1946 K.N.)

Suomalainen filmitähteys

4.

Rakkauden ristin paheiden tielle lankeavaa naista esittää kotimaisen elokuvan legendaarinen kaunotar Regina Linnanheimo.

Hän oli kaikkien Tulion melodraamojen keskipiste.

Tutustukaa tämän Rakkauden ristin roolistaan Jussi-palkitun dramaattisen tähden uraan ja elämään.

<http://www.taidemuseo.fi/suomi/tennispalatsi/isat/T%E4htitaivasLinnanheimo.html>

- Regina Linnanheimon ura pähkinänkuoressa

Nikula, Jaana 2000: *Polttava katse. Regina Linnanheimon elämä ja elokuvat*. Helsinki: Like.

- Regina Linnanheimo on kiistatta Suomalaisen elokuvan kultakauden ja studiojärjestelmän ajan valovoimaisimpia tähtiä, joka Tulion mahtipontisten melodraamojen ohella muistetaan historiallisten pukudraamojen säkenöivänä kaunottarena. Synkeinä sota-aikoina hän johdatti yleisön hetkeksi ankeasta todellisuudesta säkenöivään satuun Kaivopuiston kauniin Reginan kaltaisissa hahmoissa.

Pohtikaa Regina Linnanheimon filmitähti-statuksen kautta suomalaista elokuvatähteyttä.

Mikä tekee Linnanheimosta tähden? Miettikää miksi Suomessa varsinaisia tähtiä elokuvataivaalle tuikkimaan syntyi vasta vuosikymmenen puolivälissä, kun jo 1930-luvun alussa elokuvalehdistö kyseli kotimaisten Hollywoodille vertoja vetävien tähtien perään?

Onko Suomessa filmitähteys ylipäättään mahdollista ja miten suomalainen tähti eroaa Hollywood-tähdestä? Onko nykyään enää filmitähtiä?

- Kuka on omasta mielestänne suomalaisen valkokankaan suurin ikoni? Esitelkää hänet muillekin.

Voitte tutustua aiheeseen lisää:

Filmitähtien aika. Näyttelijöitä suomalaisen elokuvan kultakaudelta. 2007. Toimittanut Kai Vase. Helsinki Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Tennispalatsin taidemuseossa esillä olleen Tähtitaivas- filmitähtiä suomalaisen elokuvan kultakaudelta –näyttelyyn liittyvä julkaisu

von Bagh, Peter 2006: *Tähtien kirja*. Helsinki: Otava.

- Kaikkien aikojen mieleenpainuvimpien ja tärkeimpien elokuvatähtien esittelyjä. Mukaan mahtuu tähtiloistetta Hollywoodista ja Euroopasta.

KÄPY SELÄN ALLA (1966)

Käpy selän alla valmistui studiojärjestelmän romahtamisen jälkeen suomalaisen elokuvan kriisin ollessa pahimmillaan. Se merkitsi käännekohtaa ja toi uusia tuulia ummehtuneeseen elokuvakulttuuriin ja kotimaiseen filmituotantoon.

1.

Mikko Niskasen uusia uria luonutta elokuvaa *Käpy selän alla* on luonnehdittu jopa kokonaisen aikakauden symboliksi. Aikanaan sitä hämmästeltiin Topin tornista – lehtipalstalla (15.11.1966) näin:

”Onpas suomalainen elokuva edistynyt hämmästyttävästi sen jälkeen kun Teuvo Tulio ripusti Regina Linnanheimon Rakkauden ristille!”

- Mitä luulette tämän aikalaiskommentin tarkoittavan. Hahmottakaa suomalaisen elokuvan kehitys Teuvo Tulion elokuvasta *Rakkauden risti* Mikko Niskasen elokuvaan *Käpy selän alla*.

- Mitä tulkintoja keksitte elokuvan nimestä?

(Nimeä pidettiin aikanaan omituisena, herättipä se jopa käpykaarti-mielleyhtymiä, mutta tuotantoyhtiö Filmi-Jatan toimitusjohtaja Kyösti Varesvuo on selittänyt sitä vertauksella satuun prinsessasta ja herneestä patjan alla: ”jos on kipeä, arka kohta elämässä eivät siihen mitkään keinot auta ellei pysty poistamaan itse kivun aiheuttajaa.” (KL 6/66))

2.

***Käpy selän alla* on kulttielokuva josta on tullut aikakautensa symboli, miksi? Miettikää ensin mitä teille tulee mieleen 1960-luvusta. Kerätkää sitten tietoa kirjoista, internetistä ja vanhempienne haastattelemalla. Tiivistäkää**

hankkimienne tiedot kirjoitukseksi ”Ajan Henki 1960-luvulla”.
Poimikaa elokuvasta aikakauden symboleita joita olette nostaneet kirjoituksessanne esiin. Miettikää myös mikä kohta elokuvasta joka mielestänne tiivistää erityisen hyvin Ajan Hengen.

(Elokuvan teemat heijastelevat aikansa puheenaiheita kuten seksin vapautumista ja vanhojen arvojen kyseenalaistamista. Elokuvaan heijastuvat myös ilmassa olleet aavistukset yhteiskunnallisista muutoksista ja kaupunkilaisnuorten kriisit.

Lähteitä:

Arkinen kumous. Suomalaisen 60-luvun toinen kuva. 2003. Toimittaneet Matti Peltonen, Vesa Kurkela ja Visa Heinonen.
 - Eri artikkeleita, joissa käsitellään muun muassa nuorisoon kohdistuvaa musiikkia ja taiteen sekä populaarikulttuurin välistä rajankäyntiä. Auttaa ymmärtämään ympäristöä, jossa 60-luvun elokuva syntyi ja eli.

Artikkeli elokuvasta Suomen kansallisfilmografiassa osassa 7

<http://www.imdb.com/title/tt0060613/>
Käpy selän alla Internet Movie Databasessa.

http://www.suomalaisenelokuvanfestivaali.fi/site/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=75

Lyhyt kuvaus elokuvan taustasta

<http://www.feliks.pp.fi/kapyju.JPG>
 elokuvajuliste)

Suomalaisen elokuvan uusi aalto

3.
 Suomalaisen elokuvan 1960-luvusta puhuttaessa ei voi välttyä kuulemasta ”suomalaisesta elokuvasta vuonna nolla”.
Mitä tällä oikein tarkoitetaan ja mitä se merkitsee suomalaisen elokuvan historian kannalta?

(1950- ja 60-lukujen vaihteessa studiojärjestelmä ajautui kriisiin ja vuonna 1963 teollinen elokuvatuotanto suomessa päättyi. Myös televisio tunkeutui tuohon

aikaan viihdemarkkinoille vieden ihmisiä elokuvateattereista. Tästä seurasi murros, johon sisältyi valtiollisten tukitoimenpiteiden, tukipolitiikan ja valtionpalkintojärjestelmän aloittaminen.

Jörn Donner loi käsitteen vuonna 1961 kirjoittamassaan esseessä *Suomalainen elokuva vuonna nolla*. Tämä viitta noina aikoina syntyneeseen rajaan ”vanhan” ja ”uuden” suomalaisen elokuvan välillä. Nollavuoden taakse jää studiojärjestelmän aika ja siitä alkaa valtion aktiivisen elokuvapolitiikan aika, jolloin elokuvalla alettiin myöntää taloudellista tukea. Kehitys johti vuonna 1969 Suomen Elokuvasäätiön perustamiseen. Donner itse näki nollavuoden tilanteen niin lannistavana että päätti lähteä Ruotsiin.

Uusi aalto sisältää siten sekä muutoksen elokuvailmaisussa että murrokset kulttuuripolitiikassa.

Lisätietoja Jörn Donnerista:

<http://www.yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php?id=298>

http://kotisivu.suomi.net/khakala/esseet/esse_e7.html

- esseekirjoitus suomalaisen elokuvan uudesta aallosta.

Lisätietoa:

Pantti, Mervi 1998: *Kaikki muuttuu... elokuvakulttuurin jälleenrakentaminen Suomessa 1950-luvulta 1970-luvulle.*

Suomen elokuvatutkimuksen seura.

- Käsittelee suomalaista elokuvaa 60-luvun alun nuoris elokuvasta uuteen aaltoon ja 70-luvun alun poliittisen elokuvan nousuun.

Toiviainen, Sakari 1975: *Uusi suomalainen elokuva*. Helsinki: Otava.)

4.
Selvittäkää miksi Käpy selän alla on niin merkittävä suomalaisen elokuvan kannalta ja mikä siitä tekee uuden aallon elokuvan?

(”Mikko Niskas *Käpy selän alla* kuuluu ehdottomasti suomalaisen elokuvataiteen historian merkkitaipauksiin. Kävyssä ei enää ole jäljellä vanhaan suomalaiseen elokuvatradiitioon kuuluvia aineksia lukuun ottamatta joitain parodisia kohtauksia. sen on

tehnyt henkilö, joka tuntee aikansa ja sen nuoret ja nuorten ongelmat.” Näin luonnehditaan Uutis-Valjakon arvioissa (30.3.1968) elokuvaa, joka merkitsi murrosta suomalaisessa elokuvassa.

Käpy selän alla on usein nimetty uuden suomalaisen elokuvan läpimurto-teokseksi. sen luontevaa ”elokuvallista impressionismia” pidettiin raikkaana tuulahduksena teatteri-ilmaisuun sidotun elokuvantekotavan jälkeen. sitä kuvailtiin pääasiassa ylistävillä adjektiiveilla ”hallittu, raikas, rohkea, ajankohtainen” se oli ”herkkää, elävää ja vivahteikasta kuvakerrontaa”. Sen nähtiin olevan moderni elokuva, täynnä uuden aallon improvisaatiohenkeä ja välittömyyttä, jota studiokohtausten puuttuminen korosti. (mm. Uusimaa 17.1.1967, YOL 31/67). Se oli yksi niistä suomalaisista uuden aallon elokuvista, joiden ansiosta katsottiin Jörn Donnerin vuonna 1961 määrittelemän nollavuoden olevan ohitettu. Se oli myös yleisömenestys jonka elokuvateatterissa näki 700 000 katsojaa ja jota onnistuttiin myymään myös ulkomaille kolmeentoista maahan.)

- Ohjaaja Mikko Niskanen on itse todennut elokuvan kuvausvaiheessa: ”yritämme kuvauksellisesti uutta ja muutenkin uutta, intiimiä, rehellisesti nykyhetkeä ja - ihmistä.”

Miten hän on tässä tavoitteessa mielestänne onnistunut? Keskustelkaa.

- ”Elokuva ei koskaan kuole. Televisio ja autojen aikaansaama elämäntavan muutos vähensivät yleisöä, mutta tämä vaihe on jo päättymässä. Kokonaisuutena tarkastellen elokuvateattereiden katselijamäärät nousevat jälleen. Ihmiset haluavat nähdä elokuvia. Elokuva on oma itsenäinen taide- ja viihdemuotonsa, jolla löytyy sijansa muiden rinnalla. On asioita, jotka vain elokuva voi kertoa.”

Tätä mieltä oli toimittaja Anneli Sauli Pakkasvirta, joka oli seuraamassa *Käpy selän alla* kuvauksia ja joka kuvasi suomalaisen elokuvan lupausta Mikko niskasta kiinnostavaksi, vitaaliksi, impulsiiviseksi ja hyvin originelliksi. (”Elokuva elää sittenkin” UM 22/66)

Tällä tavalla elokuvan tulevaisuutta siis visioitiin 1960-luvulla, mitä ajattelette visiosta nykypäivän näkökulmasta? Onko visio toteutunut?

”On asioita, jotka vain elokuva voi kertoa.” Tämä toteamus kuulostaa aika ylevältä ja juhlalliselta, pohtikaa tarkemmin sen sisältöä. **Jakakaa luokka kahtia, toinen puoli keksii väitettä puolustavia argumentteja ja toinen sitä vastustavia. Tuokaa esiin elokuvailmaisun erityislaatuun liittyviä piirteitä myös *Käpy selän alla* elokuvan kautta, voitte poimia siitä esimerkkejä väitteidenne tueksi ja pohtia millä muilla imaisukeinoilla samoja asioita voisi kuvata. Voitte tuoda esiin myös esimerkkejä muista näkemistänne elokuvista. Pohtikaa myös mitä asioita elokuva mahdollisesti ei voi kertoa**

5.

Uusi aalto ja uusi tapa näytellä. Elokuvan näyttelijätyö merkitsi uudenlaista lähestymistä näyttelemiseen suomalaisessa elokuvassa ja sai kritikoilta kiitosta: ”Mikko Niskanen on tällä hetkellä vahvin henkilöohjaaja elokuvamme piirissä. Hän saa nuoret näyttelijät omaksumaan – kukin omalta persoonalliselta pohjaltaan peruspyrkimyksensä.” todettiin Suomenmaan arvioissa 25.10.1966.

Taisto Pohjola toteaa Päivän Sanomissa 23.10.1966: ”Filmin näyttelijänsuoritukset ovat kauttaaltaan erinomaiset. Nuoret näyttelijät tuntuvat hallitsevan elokuvassa esiintymisen taidon eikä heidän työssään ole jälkeäkään siitä teatterimaneerin rasittamasta näyttelemisestä, mistä kotimainen elokuva on saanut kärsiä vuosikymmeniä.”

Niskasen lähtökohta on näyttelijäilmaisu, jonka jälkeen vasta tulee kameratyö. ”en minä ole figuratiivinen ohjaaja, kameran on kerrottava ihmisten sielunilmeet. Elokuvasa jokaisen elementin pitää toimia.”(Kuvastin 1/1967) Hän vieroksui teatraalisuutta ja ylinäyttelemistä ja painotti näyttelijäntyössä luonnollisuutta. Elokuvan näyttelijät Eero Melasniemi, Kristiina Halkola, Kirsti Wallasvaara ja Pekka Autiovuori, olivatkin vielä kokemattomia näyttelijäopiskelijoita. Myös tarkoituksellisen löyhä käsikirjoitus antoi improvisoinnille tilaa.

Mitä eroa on elokuvanäyttelemisellä ja teatterinäyttelemisellä. Keskustelkaa aiheesta ja kirjatkaa havaintojanne ylös. valmistelkaa sitten jostain ”Kävyn” kohtauksesta sekä elokuva että

teatteriversio. Pohtikaa miten kamera vaikuttaa näyttelijän ilmaisuun, entä yleisön läsnäolo?

- Elokuvan nuorista rooleihinsa antaumuksella heittäytyvistä näyttelijöistä, Pekka Autiovuoresta, Kirsti Wallasvaarasta, Eero Melasniemestä ja Kristiina Halkolasta muodostui aikansa ikoneita. **Keskustelkaa luokassa onko kenestäkään nykynäyttelijästä aikansa ikoniksi. Esittäkää omia ehdotuksianne ja perustelkaa ne.**

- Mitä mieltä olette suomalaisesta elokuva näyttelemisestä nykyään? Ottakaa esimerkiksi jokin hiljattain näkemänne suomalainen nykyelokuva, jonka näyttelijäsuorituksia voitte eritellä tarkemmin

6.

Musiikilla on elokuvassa tärkeä rooli ja laulut kertaavat elokuvan teemoja. Kirjailija Marja-Leena Mikkola, joka teki elokuvan käsikirjoituksen kannattikin elokuvan nimeksi ”Laulua rakastamisen vaikeudesta”, koska se tiivistää elokuvan ytimen (KL 6/66). Mikkolan sanoittamia ja Kaj Chydeniuksen säveltämiä elokuvan tunnuslauluja voisikin kutsua sukupolvensa tuntojen tulkiksi. Mikko Niskanen on itse kertonut päättäneensä ottaa sekä Kristiina Halkolan että *Laulun rakastamisen vaikeudesta* elokuvaansa nähtyään Halkolan laulamassa sitä Ylioppilasteatterissa. Kristiina Halkolasta tuli siten elokuvan runkohenkilö ja laulusta elokuvan eräänlainen teemalaulu.

Tutustukaa tähän Kristiina Halkolan esittämään elokuvan avaavaan lauluun ja sen sanoihin:

Laulu rakastamisen vaikeudesta
(Säv. Kaj Chydenius, san. Marja-Leena Mikkola)

on tässä kaupungissa vaikeaa
kun jonkun löytää jota rakastaa
ei täällä rakkautta näyttää saa
se täytyy salata ja vaientaa
ihmisten puheet kuihtuu kuolee pois
kuin huulten kukka tekoruusu ois
on täällä kieli saippuaa ja sen

on määrä pestä sanat rakkauden

ei käynyt tiemme suureen hotelliin
ei salattuihin makuuhuoneisiin
ei jäänyt porttieeri katsomaan
jälkeemme rahaa kourassaan
ei ympäröineet peilit upeat
ei kyntteliköt, lasit, lakeijat
ostettu rakkaus vain masentaa
hellyyttä rahalla ei saa

vain pääni rinnallesi painautui
ja käsikätehen tarttui puristui
vain rintani mun vasten rintaasi
ja sydän sydämeesi, suu suuhusi
vain katu hellit puisto suoja
ja silta kaartui meri kohahti
ja linnut nauroi lensi pareittain
se oli puolentunnin onni vain

Kirjoittakaa laulun sanoituksesta runoanalyysi. Miettikää myös miten tulkitsisitte laulua ajankuvana, löydättekö yhtymäkohtia nykyaikaan tai omaan elämäänne? Entä mikä sen rooli on elokuvassa?

Apua ja ohjeita analyysin tekoon:
http://kielikompassi.jyu.fi/opetus/kirjoitus/kirjoituskurssi/anal_kaunok_runo.shtml

Nuorisokuvaukset suomalaisessa elokuvassa

7.

”*Käpy selän alla* näytti ensimmäisen kerran kuinka nuoret oikeasti elävät” Tiivistä Kirsti Wallasvaara vuonna 1992. Elokuvan nuorten näyttelijöiden onkin sanottu antaneen kasvot omalle suuren murroksen sukupolvelleen ja sen arvoille, maailmankuvalle ja elämänarvoille.

Millainen on 1960-luvun nuori elokuvan perusteella, miten silloinen nuoruus ja nuoret eroavat nykynuorista?

- Elokuvan antamaa kuvaa nuorisosta kauhisteltiin ja mm. nimimerkki ”21-vuotias kiltti tyttö” vastasi kauhisteluihin lehden yleisöpalstalla näin:
”Sille piispalle, joka aikoi viiltää ranteensa auki, jos nuoriso on sellaista, kuin elokuvassa ”*käpy selän alla*” - toivottavasti hän on jo perunut aikomuksensa, sillä uskallan väittää

suurimman osan meistä opiskelijoista olevan "sellaisia." "Kävyn" nuoret eivät suinkaan edes olleet pahinta laatua, tavallisia, epävarmoja, nuoria ihmisiä vain. (...) Voi rakas vanha väki, tajutkaa jo nyt! Emme me (kaikki) ole jumalankieltäjiä, vaikka käyttäydymmekin noin inhimillisellä tavalla. Meillä on arvoja ja päämääriä, harrastuksia ja usko hyvään. Vaikka meillä nyt onkin ristiriitoja oman itsemme kanssa, selviämme niistä vähitellen iän mukana ja maailma tulee pysymään pystyssä vielä sittenkin kun me sitä hallitsemme."

Mitä nykyajan nuorisossa ja nuorisokulttuurissa kauhistellaan? Keskustelkaa omista kokemuksistanne. Kirjoittakaa yleisöosastokirjoitus nykynuorisoinen kauhistelijoille.

8.

Tutustukaa elokuvan henkilöihin. Muistatteko vielä ystäväkirjat, joihin etenkin tytöt pyysivät ystäviään ja koulukavereitaan täyttämään tietoja itsestään? Tutustukaa elokuvan nuoriin päähenkilöihin täyttämällä ystäväkirja heidän näkökulmastaan. Laatikaa ensin kirjan kysymykset. Voitte muistella mahdollisesti itse täyttämianne kirjoja tai ottaa vinkkejä vaikka täältä:

<http://www.habbo.fi/community/habbolaari/friendbook.html>

<http://ystavakirja.net/index.php?sivu=lisaa&kayttaja=Piivi>

Valitkaa sitten yksi elokuvan hahmoista, joko Santtu, Riitta, Leena tai Timo ja miettikää mitä saitte hänestä elokuvan perusteella selville. Täyttäkää sitten laatimanne ystäväkirja hänen näkökulmastaan. Ottakaa huomioon aikakausi, mitä musiikkia silloin kuunneltiin, mitä elokuvia katsottiin jne.

9.

Listatkaa näkemiänne suomalaisia nuorten elokuvia, kuinka monta olette nähneet ja mitä teille on jäänyt niistä mieleen? Esitelkää oma listanne loppuksi muille ja keskustelkaa yhdessä millaisia suomalaisen elokuvan nuorisokuvaukset ovat yleensä olleet, onko niistä löydettävissä yhteisiä piirteitä? Entä löytyykö niistä samastumiskohteita, tunnistatteko tulkinnoista omia

tuntojanne? Miten vertaisitte suomalaista nuorten elokuvaa ulkomaiseen vaikkapa amerikkalaiseen tapaan tuoda nuorisoinen elämää valkokankaalle?

- **Millaisen nuorten elokuvan itse tekisitte? Suunnitelkaa ryhmissä**
- **Elokuva *Levottomat* oli 2000-luvun alun menestys- ja kohuelokuva, jonka tuottaja Markus Selin mainosti olevan vuoden 2000 *Käpy selän alla*. *Levottomat*-elokuvan nähneet voivat pohtia millä perusteella näin voitaisiin sanoa.**

<http://www.ylioppilaslehti.fi/2000/000204/000204leffat.html>

Ylioppilaslehden artikkeli suomalaisesta nuorisoeelokuvasta vuodelta 2000

Mikko Niskanen – suomalaisen elokuvan merkkimies

Mikko Niskanen oli suomalaisen elokuvailmaisun uudistaja ja legenda jo eläessään. Muun muassa näin hän on itse kuvannut elokuvataiteen tekemistään:

"en minä pidä itseäni minään. Minä voin tietysti sanoa, että kamerat päälle ja että tästä nousee ja tästä mennään. Kyllä minä siihen pystyn. Mutta elokuvan tekeminen, se on toista. Se on paljon muuta. Siitä huolimatta: Se on minulle temperamenttikysymys. Se on tunnekysymys. Vasta silloin minä elän. Ja minun on elettävä filmiä itse, tunnettava sen jokainen metri. En voi näyttelijälle sanoa, että asia on näin, ellen itse tunne ja tajua sitä asiaa." (29.11.1966.)

"Minä olen aina sanonut niille, jotka taiteesta puhuvat, ettei pojat olla turhan tärkeitä. Kuka se sanoo mikä on taidetta. Mutta jokaisen on oltava rehellinen. Se on eri asia. Ja Kävyssä minä olen ollut rehellinen." (29.11.1966)

"Elokuvaohjaajan kutsumus merkitsee taiteilijan jatkuvaa omantunnon haastetta, kamppailua nurjia työolosuhteita ja ammatin aliarvostusta vastaan. Mutta vain puoleksi. Se on myös rikasta ihmeellistä elämää. Välillä kulkukoiran, välillä kuninkaan. Minä olen itse valinnut kutsumukseni enkä vaihtaisi sitä

pois. Vaikein rooli elämässä niin kuin elokuvassakin on se, mikä eniten kiehtoo, eniten antaa.

Vaikeat osat ovat parhaita.” (1971)

- Millaisen kuvan Mikko Niskasen omat kommentit antavat elokuvaohjaajan urasta? Millainen mielestänne on suomalainen elokuvaohjaaja?

- Kootkaa Mikko Niskasen filmografia. Mitä hänen elokuvistaan olette nähneet?

http://fi.wikipedia.org/wiki/Mikko_Niskanen

Mikko Niskanen Wikipediassa

<http://www.imdb.com/name/nm0632852/>

kattava filmografia löytyy täältä

<http://www.yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php?id=302>

Peter von Baghin kirjoittama lyhyt kuvaus Niskasen urasta ja elokuvista

Mikko Niskasesta kirjoitettuihin mielenkiintoisin kirjoihin kannattaa myös tutustua:

Marttinen, Eero 1997: *Täyttä elämää. Mikko Niskanen, elokuvamies*. Helsinki: Gummerus.

Niskanen, Mikko: *Vaikea rooli 1971*.

Toimittanut Ea Rahikainen. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Ohjaaja kertoo itse elokuvanteon kutsumuksestaan, elokuvistaan, elämästään ja aikansa elokuvapolitiikasta.

Niskanen, Vuokko 2001: *Mieheni Mikko ja minä*. Helsinki: Tammi.

- Vuokko Niskanen kertoo elämästään työlleen omistautuneen taiteilijan rinnalla.

Toiviainen, Sakari 1999: *Tuska ja hurmio - Mikko Niskanen ja hänen elokuvansa*.

Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kokonaiskuva ohjaajasta, joka ei erottanut elämää ja taidetta toisistaan.

NYKYELOKUVA – Kohti suomalaisen elokuvan tulevaisuutta

Sakari Toiviainen kuvaa suomalaisen elokuvahistorian viimeisintä 40 vuotta aaltoliikkeeksi kriisistä toiseen. Vuoristoradan alku paikantuu 1960-luvun alkuun, jonka Jörn Donner julisti suomalaisen elokuvan nollapisteksi. 1960-luvun uusi aalto päättyi vuoden 1974 aallonpohjaan. 1980-lukua leimasi uusi muutos, jonka katkaisi lama ja elokuvatalouden katastrofi-vuosi 1994. Kohti uutta vuosituhatta kivuttiin taas aallonharjalle, joka saavutti huippunsa vuosituhannen vaihteen kotimaisen elokuvan buumiissa.

1.

Koulukinon sivustoilta löytyy oppimateriaaleja monista uusista suomalaisista elokuvista, joihin tutustumalla voi luoda oman käsityksensä kotimaisesta nykytilasta. Tässä muutamia:

http://www.koulukino.net/uploads/material/aidista_parhain.pdf

Äideistä parhain (2005)

http://www.koulukino.net/uploads/material/jaatonun_enkeli.pdf

V2 – Jäätynyt enkeli (2007)

http://www.koulukino.net/uploads/material/suden_vuosi.pdf

Suden vuosi (2007)

- Keskustelkaa luokassa suomalaisen elokuvan nykytilasta. Aloittakaa kyselykierroksella ”mikä on viimeisin elokuvateatterissa näkemäsi kotimainen elokuva?” Keskustelkaa myös suomalaiseen elokuvaan liittämistänne mielikuvista, millaisia odotuksia elokuvan kotimaisuus herättää? Mitkä ovat mielestänne kotimaiselle nykyelokuvalle tyypillisiä teemoja ja tyylipiirteitä?

2.

Mihin suuntaan suomalainen elokuva lähtee kehittymään? Onko tulevaisuus valoisa vai onko edessä taas uusi kriisi? Millaisille uusille tekijöille olisi tilausta ja saavatko kotimaiset valkokangasvisiot uusia kansanvälisiä mahdollisuuksia? Visioikaa suomalaisen elokuvan seuraavat sata vuotta. Kirjoittakaa

kristallipallonäkyjänne ylös ja pohtikaa yhdessä millainen tulevaisuus olisi mahdollinen ja millaista suomalaista elokuvaa itse haluaisitte tulevaisuudessa nähdä.

Kirjallisuutta aiheesta:

Lyhyttä ja pitkää. Kotimaisia elokuvantekijöitä. 2000. Toimittanut Eila Anttila. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Nykyelokuvan tekijöiden ja heidän töidensä esittelyjä

Taju Kankaalle. Uutta suomalaista elokuvaa paikantamassa. 2003. Toimittaneet Kimmo Ahonen, Janne Rosenqvist, Juha Rosenqvist Juha Palotie. Turku: Kirja-Aurora.

Toiviainen, Sakari 2002: *Levottomat sukupolvet. Uusin suomalainen elokuva.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Suomen elokuva-arkiston tutkijan ja Suomen kansallisfilmografian päätoimittajan katsaus suomalaisen elokuvan taustaan ja kehitykseen viimeisten 20 vuoden aikana.

Tänä vuonna viettää merkkipäiväänsä myös Suomen elokuva-arkisto, jonka taival on kestänyt jo puoli vuosisataa. Tästä suomalaisen elokuvakulttuurin ja perinnön tärkeästä vaalijasta oli huomattavaa apua myös tämän oppimateriaalin laatimisessa. Apuna ja inspiraation lähteenä oli myös Taidemuseo Tennispalatsin Tähdet kertovat – näyttely.

Oppimateriaalin on laatinut FM Marjo Kovanen.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa Puura-Castrén Koulukinosta.